

sche termenlijst (KNNV, 1989) is ondanks een begrippenlijst bijna ononbeerlijk.

Het is maar goed dat naast deze 1130 bladzijden dikke bijbel, nog een kleinere veldgids (Field flora) is uitgebracht. Deze flora oogt goed, heeft een gezellig plastic Engels bloemenkafje en is gemakkelijk mee te nemen op reis. Binnenin is het vooral sober gehouden. De variëteiten en hybriden zijn

niet opgenomen. Ook de beschrijving van de soorten is korter en er zijn veel foto's en tekeningen achterwege gelaten.

Het resultaat is een moderne flora die ook bijzonder geschikt voor verstedelijkte gebieden en zelfs voor liefhebbers van tuinplanten. Een plant die in het wild gevonden wordt en die niet in de "Stace" staat, moet

wel op een of andere manier een heel bijzonder zijn. De veelomvattendheid maakt het determineren niet eenvoudiger en het is daardoor meer een flora voor gevorderden. Het determineren met de Stace vormt daardoor wel een echte uitdaging.

Jan Cortenraad
Guido Verschoor

RECENT VERSCHENEN

Klink, A.G. & M.A.A. de la Haye, 2000. Inventarisatie van macrofauna in de Limburgse Maasplassen, basis voor een typologie en toekomstvisie. 73 pp. Rapport nr. 34 in de serie "Ecologisch Herstel Maas" van Rijkswaterstaat Directie Limburg, Maastricht en Rijksinstituut voor Integraal Zoetwaterbeheer en Afvalwaterverwerking (RIZA), Lelystad. Het rapport is kosteloos te bestellen bij de bibliotheek van het RIZA, tel. 0320 - 298833 of e-mail: bibliotheek@riza.rws.minvenw.nl.

In 1997 is een macrofauna- en biotoopinventarisatie uitgevoerd in 16 Maasplassen in het kader van het project Ecologisch Herstel Maas. Er bestonden nog geen systematisch verzamelde macrofauna- en biotoopgegevens van de Maasplassen. Omdat dit eveneens gold voor water- en oeverplanten, belangrijke biotopen voor macrofauna, zijn deze ook geïnventariseerd. Er zijn

macrofaunamonsters genomen van verschillende typen bodem, waterplanten en helofyten. Vervolgens zijn de relaties onderzocht tussen de macrofaunasamenstelling, de aanwezigheid van waterplanten en de fysisch-chemische eigenschappen van de plassen.

De water- en oeverplanteninventarisatie zijn in biotoopkaarten verwerkt. Uit het onderzoek blijkt onder meer dat het aantal macrofaunasoorten dat in de Maasplassen is aangetroffen relatief laag is. Hiervan zijn slechts enkele soorten karakteristiek voor het rivierengebied. Er zijn geen unieke soorten voor het Maasplassengebied aangetroffen. Ook is de diversiteit aan biotopen laag. De meest soortenrijke biotopen zijn oevervegetatie, ondiepe bodem en ondergedoken waterplanten. De bevindingen zijn vertaald naar een aantal aanbevelingen voor beheer en inrichting van de Maasplassen.

Liefveld, W.M., G.J. Maas, H.P. Wolfert, A.M.J. Koomen & S.A.M. van Rooij, 2000. Richtlijnen voor de ruimtelijke verdeling van ecotopen langs de Maas op basis van ecologische netwerken en geomorfologische kansrijkdom. 85 pp. Rapport nr. 35 in de serie "Ecologisch Herstel Maas" van Rijkswaterstaat Directie Limburg, Maastricht en Rijksinsti-

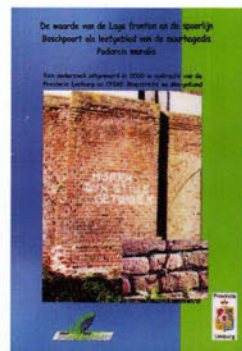
tuut voor Integraal Zoetwaterbeheer en Afvalwaterverwerking (RIZA), Lelystad. Het rapport is kosteloos te bestellen bij de bibliotheek van het RIZA, tel. 0320 - 298833 of e-mail: bibliotheek@riza.rws.minvenw.nl.

Deze studie is uitgevoerd om richtlijnen te formuleren om ecologische en geomorfologische aspecten in te passen bij het opstellen van gebiedsvisies of inrichtingsplannen voor de Maas in Limburg. Op basis van de principes van ecologische netwerken en geomorfologische kansrijkdom zijn globale richtlijnen opgesteld voor

de ruimtelijke verdeling van ecotopen. De richtlijnen met betrekking tot de ecologische netwerken zijn uitgewerkt voor een aantal soortgroepen en ecotoopgroepen. Hierbij is aangegeven aan welke oppervlaktes en afstanden van ecotoopgroepen gedacht moet worden om iets voor deze soortgroepen te kunnen betekenen. Om in te kunnen schatten onder welke omstandigheden bepaalde ecotopen langs de Maas kunnen ontstaan, is een analyse uitgevoerd van de morfologische processen die een rol (kunnen) spelen. Op basis van een analyse van de huidige en vroegere morfologische processen en ecotopen is bepaald welke processen in de toekomst mogelijk hersteld kunnen worden en welke ecotopen daarbij ontstaan. Als voorbeeld is een casus uitgewerkt.

MOORS, C.M.M. & B. CROMBAGHS, 2001. De waarde van de Lage Fronten en de spoorlijn Boschoort als leefgebied van de Muurhagedis (*Podarcis muralis*). 30 pp. (excl. bijlagen). Natuurbalans/Limes Divergens, Nijmegen i.o.v. Provincie Limburg en Stichting CNME Maastricht en Mergelland. Het rapport is in te zien in de bibliotheek van het Natuurhistorisch Museum Maastricht of te bestellen bij het CNME te Maastricht, tel. 043-3219941.

In het rapport staan de resultaten van het onderzoek naar de huidige omvang van de populatie, de verspreiding van de soort over de verschillende deelgebieden en de habitatkwaliteit van deze deelgebieden beschreven. Uit het onderzoek blijkt dat er een levenskrachtige populatie Muurhagedissen in Maastricht aanwezig is. Onver-

wacht hoog is het aantal Muurhagedissen op de spoorlijn Boschoort. In het rapport wordt ook ingegaan op de bedreigingen die de Muurhagedissen boven het hoofd hangen, waaronder het exploiteren van de kazerne en bouwplannen voor het Belvédère-project. Ook worden mogelijkheden tot uitbreiding van de populatie en het leefgebied besproken. Als afsluiting wordt een aantal beheersadviezen gegeven en wordt ingegaan op de beschermde status van de soort.

BOSMAN, W. & G. KURSTJENS, 1999. Herstel van een oude Maasgeul in Boshuizerbergen. Advies voor OBN-project in de Gemeente Venray. 19 pp. Rapport 99.04. Wissel Ecologisch Adviesbureau, Ooij i.o.v. het Limburgs Landschap, Arcen. Het rapport is voor fl. 25,- te bestellen bij Stichting het Limburgs Landschap (tel. 077-4737575), maar ligt ook ter inzage in de bibliotheek van het Natuurhistorisch Museum Maastricht.

In het noordoostelijk deel van de Boshuizenbergen ligt een gebied van 12 hectare dat in 1995 aan het natuurgebied is toegevoegd. Het gebied ligt aan de rand van een groot stuifduinencomplex en vormt een onderdeel van een groter gebied dat vroeger deel uitmaakte van het stroomgebied van de Maas. Het onderzoeksgebied bestaat uit bos, struweel en grasland. Plaatselijk worden nog veenresten in de bodem aangetroffen. Recentelijk zijn er herstelmaatregelen uitgevoerd met als doel het herstel

van de Pleistocene natte graslanden. Het rapport bevat een beschrijving van het gebied in bezit van het Limburg Landschap. Op grond van een globale vegetatie- en faunakaractering en andere verzamelde gegevens worden adviezen gegeven over een eventueel toekomstig beheer.

JANSEN, W & R. KLEUKERS, 2001. Project Rosse sprinkhaan: monitoringsverslag 2000. 34 pp. Stichting European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden i.o.v. Stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen, Roermond. Het rapport is voor fl. 17,50 (incl. verzendkosten) te bestellen bij EIS-Nederland, postbus 9517, 2300 RA Leiden, tel. 071-5687670 of e-mail: EIS@naturalis.nm.nl. Het rapport is ook in te zien in de bibliotheek van het Natuurhistorisch Museum Maastricht.

De Rosse sprinkhaan komt in Nederland alleen voor langs de spoorlijn tussen Schin op Geul en Valkenbrug. Vanaf 1997 voert de Stichting IKL voor deze soort een gefaseerd maaibeheer uit in de bermen rond de belangrijkste deelpopulatie.

Om de populatie in de gaten te houden worden de veranderingen jaarlijks gevolgd. Momenteel lijkt de populatie niet bedreigd. Om de populatie verder te vergroten wordt aanbevolen om ook in een nabij gelegen grasland van Natuurmonumenten te

starten met een gefaseerd maaibeheer. Dit perceel vormt waarschijnlijk het belangrijkste potentiële leefgebied. In de eerste twaalf bladzijden van het rapport worden de resultaten van het onderzoek samengevat, in de bijlagen is het volledige veldverslag opgenomen. Aanbevolen wordt om het verslag in samenhang met vorige rapportages te lezen. Deze liggen daarom ook bij de bibliotheek van het Natuurhistorisch Museum ter inzage.

KURSTJENS, G., 1999. Holterbroek, breukzone op de flank van het Rijnterras. Advies voor natuurontwikkelingsproject in Nationaal Park Maasduinen bij Arcen, 2000. 30 pp. Rapport 99.03. Wissel Ecologisch Adviesbureau, Ooij, i.o.v. het Limburgs Landschap, Arcen. Het rapport is voor fl. 25,- te bestellen bij Stichting het Limburgs Landschap (tel. 077-4737575), maar ligt ook ter inzage in de bibliotheek van het Natuurhistorisch Museum in Maastricht.

Het Holterbroek ligt onder aan de steilrand van het Rijnterras aan de oostzijde van de Maas nabij Arcen.

Stichting het Limburgs Landschap heeft hier de afgelopen jaren veel grond verworven. Dit biedt mogelijkheden om van het gebied een grote natuurontwikkelingseenheid te maken. In het rapport wordt een beschrijving gemaakt van de ac-

tuele situatie van het gebied aan de hand van een globale vegetatiekartering, een kort onderzoek naar een aantal faunagroepen en historische gegevens. Ook wordt ingegaan op de ontstaansgeschiedenis en zijn bij het onderzoek waterkwaliteitsgegevens betrokken. Door de aanwezigheid van leemlagen en een breuk, liggen er zeer bijzondere kwelsituaties. Ooit kwam in het gebied de Veenbloembies (*Scheuzeria*) voor. Op grond van de beschreven studie worden voorstellen gedaan over het beheer en de inrichting van het gebied.

J.A. INBERG & N.J. BAKKER, 2001. Biotopen van open kalkrijke hellingen (studie in het kader van stimuleringsplan Zuid-Limburg-Zuid). Buro Bakker adviesbureau voor ecologie, Assen. In opdracht van Provincie Limburg, Maastricht. Hoofdrapport 83 pagina's (incl. 2 kleurenkaarten), bijlagenrapport circa 100 pagina's (incl. 4 kleurenkaarten). Prijs: fl. 46, 20 (excl. portokosten). Te bestellen bij de bibliotheek van het Gouvenement, tel. 043-3897382. Het rapport is ook in te zien in de bibliotheek van het Natuurhistorisch Museum Maastricht.

Een belangrijk aandachtspunt bij het beheer van de 36 hectare kalkgrasland in Zuid-Limburg is het terugdringen van de Gevinde kortsteel. Niet alle soorten van kalkgraslanden profiteren van dit beheer, een groot aantal soorten gaat nog steeds

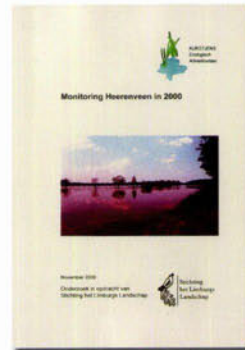

achteruit of is blijvend verdwenen. Het rapport beschrijft het onderzoek dat verricht is naar de mogelijkheid tot het vergroten van de biodiversiteit van kalkgraslanden in Zuid-Limburg en de consequenties voor de huidige natuurwaarden. Het onderzoek

geeft onder andere inzicht in de huidige biodiversiteit en het beheer dat momenteel gevoerd wordt. Het onderzoek beschrijft zowel de huidige kalkgraslanden als toekomstige natuurgebieden met kansen voor het ontwikkelen van kalkgraslanden. Het bijlagenrapport bevat een uitgebreide beschrijving van de aangetroffen doelsoorten per deelgebied.

KURSTJENS, G., 2000. Monitoring Heerenveen in 2000. 23 pp. Rapport 2000.08. Kurstjens Ecologisch Adviesbureau, Beek-Ubbergen, i.o.v. het Limburgs Landschap, Arcen. Het rapport is voor fl. 25,- te bestellen bij Stichting het Limburgs Landschap (tel. 077-4737575), maar ligt ook ter inzage in de bibliotheek van het Natuurhistorisch Museum Maastricht.

Het Heerenveen ligt langs de oostrand van het landgoed De Hamert in een van oorsprong moerassige laagte. In het najaar van 1999 is gestart met ecologische herstelwerkzaamheden; plaatselijk is de bemeste toplaag verwijderd en zijn ontwateringsloten gedicht. Om het effect van deze maatregelen te volgen, vindt in de periode van 2000 tot

en met 2003 monitoring plaats in het zuidelijk deel van het gebied. Het rapport doet verslag van de vegetatie en de fauna in het jaar 2000. Er zijn maar liefst 14 plantensoorten van de Limburgse Rode lijst, waaronder Witte wateranankel, aangetroffen. Onder de fauna zijn vooral soorten aangetroffen die kenmerkend zijn voor pioniersituaties, waaronder een massale vestiging van de Rugstreeppad. Qua libellen wordt in de nabij toekomst de vestiging van de Tangpantserjuffer en de Venwitsnuitlibel verwacht.

FEENSTRA, M., 2001. Jaarverslag Hoge Fronten 2000. 60 pp. (incl. bijlagen). Stichting CNME Maastricht & Mergelland, Natuur- en Milieueducatie & Ecologisch beheer, Maastricht. Te bestellen door 15 gulden (incl. verzendkosten) over te maken op bankrekeningnummer 92.64.97.685 (SNS-bank) t.n.v. Stichting CNME Maastricht en Mergelland, Maastricht o.v.v. Jaarverslag Hoge fronten 2000. Het rapport is ook in te zien in de bibliotheek van het Natuurhistorisch Museum Maastricht.

Dit rapport bevat informatie over het beheer, de inrichting en het onderhoud van het beschermde natuurmonument de Hoge fronten in Maastricht. Ook bevat het een beschrijving van de in 2000 waargenomen flora en fauna. In 2000 is voor het

eerst begonnen met het systematisch monitoren van flora en vegetatie in het gebied. De gevolgde methodiek wordt kort beschreven. Wat betreft de fauna wordt worden onder andere de dagvlinders in het gebied systematisch onderzocht. Het rapport

bevat hiervan een samenvattend overzicht sinds 1997. Het rapport bevat ook informatie over de activiteiten die door het CNME georganiseerd zijn. Het is met name bedoeld voor mensen die zich nu en in de toekomst met het beheer bezighouden en een ieder die zich betrokken voelt bij dit natuurgebied.

Wie zijn rapport, boek, etc. opgenomen wil zien in deze rubriek, kan een literatuurverwijzing met een korte inhoudsbeschrijving en de bestelwijze opsturen naar de redactie o.v.v. "recent verschenen". De publicaties moeten betrekking hebben op voor Limburg relevante onderwerpen.

Guido Verschoor

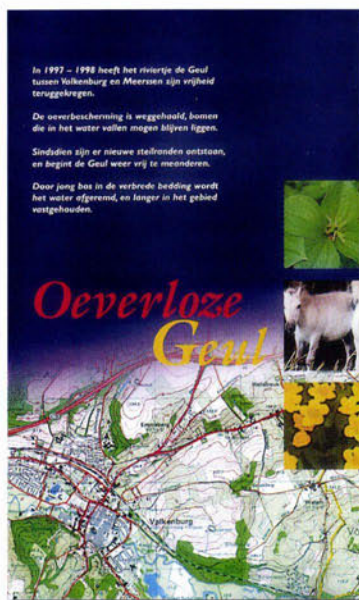
OEVERLOZE GEUL

Een videofilm over natuurontwikkeling langs de Geul. Rombus bv, Nijmegen. Duur 22 min.

De film kan op de volgende manieren verkregen worden: door overmaking van f 40,- / 18,20 Euro op postrekening 7385039 t.n.v. Rombus bv, Hertstraat 14, 6531 KR Nijmegen of per email: monique.moors@rombus.nl.

De Geul is een van de mooiste en lieflijkste beken van Limburg en ook bij toeristen erg geliefd. Sinds enkele jaren wordt er in het Beneden Geuldal een natuurontwikkelingsplan uitgevoerd om de sinds 1000 jaar aan banden gelegde beek weer vrij te laten meanderen. De grootste terreinen waar dat nu al te zien is, zijn In Gen Dael in Valkenburg en het Meerssenerbroek in Meerssen. Niet alleen mag de Geul hier z'n vrije gang gaan, het hele gebied wordt begraasd met paarden, runderen en reeën. Bijzonder is dat de aangrenzende rijke hellingbossen bij Vilt, Berg en de Dellen bij Meerssen meebegraasd worden.

De film 'Oeverloze Geul' geeft op de eerste plaats informatie over dit project, en laat referen-

tiebeelden van de natuurlijke toestand van een beek als de Geul zien aan de hand van beelden referentiebeelden van kleine fragmenten langs andere Limburgse beken: de Worm, het Gelders Kanaal, en de Geul bij Partij. Verder wordt er op het hoe en waarom van begrazing met sociale kudde ingegaan.

Natuurontwikkeling is een betrekkelijk nieuw fenomeen, waarover nog altijd flink gediscussieerd wordt, zeker als het gebeurt in het geliefde Geullandschap. Daarom gaat de film ook in op de achterliggende vragen, emoties en twijfels: waar zijn al die vreemde koeien voor nodig? Was het Geuldal dan niet mooi genoeg? Wat is wilde natuur? Wie zorgt er voor die dieren? Hoe gaan ze dood?

De film werd gemaakt in opdracht van de Provincie Limburg, met financiële steun van de postcode-loterij en in samenwerking met de begeleidingscommissie Beneden Geuldal (gemeentes Valkenburg en Meerssen, Zuiveringsschap, Waterschap, Limburgs Landschap, Staatsbosbeheer, Provincie Limburg) door Rombus bv.

WILDE PAARDEN

Een videofilm over het sociale leven van de in het wild levende Konikpaarden in Nederlandse natuurgebieden. Rombus bv, Nijmegen. Duur 15 min.

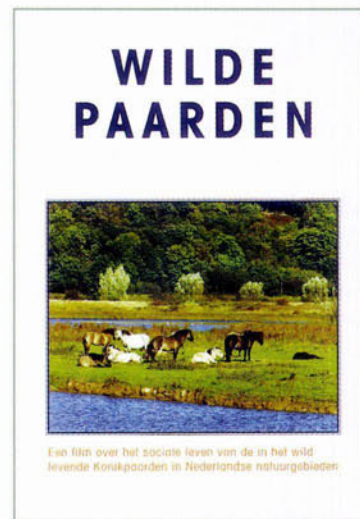
De film kan verkregen worden door overmaking van f 40,- / 18,20 Euro op postrekening 7385039 t.n.v. Rombus bv, Hertstraat 14, 6531 KR Nijmegen of per mail: monique.moors@rombus.nl. Voor bezitters van een snelle internet-verbinding zijn op de webstek van Rombus ook enkele fragmenten van de film te zien: <http://www.wildernis.com/rombus>.

De afgelopen 15 - 20 jaar is er in Nederland en Vlaanderen veel geëxperimenteerd met natuurlijke begrazing. Door kennis en observatie groeide daarbij een goedkope en differentiërende beheersmethode uit tot een manier van natuurontwikkelen, waarbij niet alleen het effect op flora en fauna, maar ook het leven van de grote grazers zelf doel werd van de projecten.

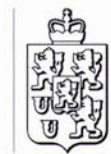
In deze periode kregen paarden en runderen voor het eerst sinds zeer lange tijd weer de kans om hun eigen kroost op te voeden en hun eigen sociale regels te ontplooiën.

In opdracht van de Stichting Ark, met financiële steun van de PostcodeLoterij en in samenwerking met het Utrechts Landschap is door Rombus bv een voorlichtingsvideo gemaakt, die aan een breed publiek moet duidelijk maken dat paarden net als andere dieren en mensen een eigen sociale orde hebben.

De opnames zijn onder andere gemaakt in de Blauwe Kamer bij Rhenen, de Millingerwaard, de Oostvaardersplassen, en op diverse terreinen in de beide Limburgen ter weerszijde van de Maas: Koningsteen, Hocht Bampd, In Gen Dael en Kerkeweerd. De film is zowel op kinderen als op volwassenen gericht. Op het eind van de film wordt ook aandacht besteed aan de relatie tussen mensen en paarden in de natuurgebieden.

Het uitgeven van dit Natuurhistorisch Maandblad wordt mede mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van onderstaande sponsors.

Provincie
Limburg

Vereniging
Natuurmonumenten

staatsbosbeheer

Werken aan
de Maas van morgen

STICHTING ARK